

Aktrise, kura nepateica ne vārda

Kad Sanfrancisko viesnīcas «Bell Air» konferenču zālē pasākuma vadītājs nosauca Marlijas Metlinas vārdu un uz skatuves iznāca gara un slaida meitene, zāli pāršalca vētraiņi aplausi. Notika Amerikas kinomākslas akadēmijas augstākās balvas «Oskars» pasniegšanas ceremonija 1986. gada labākajiem aktieriem un režisoriem.

Ņemot nelielo zelta statueti ir katra aktiera vai aktrises lielākais sapnis. Šī balva ir ne tikai atzinība un talanta novērtējums. «Oskars» — tā ir garantija, ka būs jaunas lomas, iespēja noslēgt izdevīgus kontraktus. Visai nežēlīga konkurence, kas valda starp aktieriem Holīvudā, nepiedod neveiksmes aktieriem — iesācējiem.

Seit talanti tiek pirkti, lai tie patiktu skatītājiem un nestu maksimālu peļņu. Izturēt «sappu fabrikas» saimnieku piedāvāto tempu spēj ne jau visi. Un, skatoties uz jaunās un traušlās aktrises, kura filmējusies režisores Rendas Heinesas filmā «Klusējošā dieva bērni», fotogrāfiju, pārņem sajūta, cik ļoti smaga ir zelta statuete viņas smalkajās, sievišķīgajās rokās.

Aktiera meistarība mūsu izpratnē ir mimikas, žesta, ķermeņa plastikas un, protams, arī vārda savienojums. Jebkurā filmā teksts — vai tas būtu dialogs, strīds, čuksts vai kliegziens — nes funkcionālu slodzi: parāda cilvēku attiecības, atklāj personāža raksturu. Taču kam gan parstāstīt šīs aksiomas! Skaidrs, ka aktierim mūsdienu skaņu kino ir jārunā. Viņa balss, tās intonācija ir lomas, kuru aktieris izpilda, svarīgākie saskaitāmie.

Vēl jo vairāk apbrīnojams ir Marlijas Metlinas, kas no ekrāna nepateica ne vārda, panākums — 1986. gada labākās Amerikas kinoaktrises tituls. «Viņas atveidotais brīnišķīgais tēls nevar atstāt vienaldzīgu nevienu,» — tā rakstīja amerikāņu avīzes. Savijņotos kinokritikus var pilnīgi saprast, jo Marlija Metlina ir nedzirdīga.

Viņa dzimusi 1965. gadā Čikāgā. Pusotra gada vecumā Marlija saslima ar masaliņām un radušos sarežģījumu rezultātā pilnīgi pazaudeja dzirdi. Būdama vēl pavisam maza meitene, viņa neizlaida nevienu nedzirdīgo aktieru teātru trupas izrādi. Bet jau septiņu gadu vecumā viņa pirmo reizi pati izgāja uz šī teātra skatuves. Viņa piedalījās izrādēs «Smaragda pilsētas burvis», «Pīnikio» un citās. Viņai vienmēr uzticēja galvenās lomas. Marlija arī bieži «dziedāja» uz skatuves. Tiesa gan, ar fonogrammas palīdzību. Skatītāji bija sajūsmā par to, cik lieliski meitenīte atdarināja dziedātājas kustības. Bet mazā Marlija stundām ilgi pie spoguļa vingrinājās, lai panāktu lūpu kustību pilnīgu sinhronitāti. Teātris kļuva par viņas otrajām mājām un varbūt pat otro dzīvi. Vispirms Čikāgā, bet pēc tam arī Sanfrancisko tika ilgstoši slīpēta meistarība, un divdesmit gadu vecumā viņa jau bija pilnīgi izveidojusies aktrise.

Kaut arī dzirdi viņa bija zaudējusi pavisam agrā bērnībā, tomēr viņa apmeklēja parasto skolu. Tur kopīgi mācījās gan nedzirdīgie, gan dzirdīgie bērni. Marlija bieži piemin savus vecākus kuri ļoti daudz darījuši viņas labā. Viņa uzskata, ka kontaktēšanās ar dzirdīgajiem bērniem turpmākajā dzīvē palīdzēja labāk saprast apkārtējo ar skaņām piepildīto pasauli.

Pirms pieciem gadiem amerikāņu dramaturgs Marks Madofs sarakstīja lugu «Klusējošā dieva bērni». Lugas iestudējumiem ASV bija milzīgi panākumi. Iespējams, ka ierosmi savai lugai dramaturgs smēlās no divām dažādos laikos uzņemtām filmām par nedzirdīgo dzīvi: režisora Jāna Negulesko filmas «Džonijs Belinda» un režisora Roberta Millera «Klusuma kliegziens».

Pēc fantastiskajiem lugas iestudējuma panākumiem Marks Madofs uzrakstīja scenāriju filmai ar tādu pašu nosaukumu. Kad režisore Renda Heinesa kādā no teātra mēģinājumiem ieraudzīja Marliju Metlinu, viņa saprata, ka tieši tā ir Sera — iecerētās filmas galvenā varone.

Filmas darbība norisinās nedzirdīgo apmācības centrā. (Seit jāpiebilst, ka lielais vairums no masu skatu dalībniekiem ir nedzirdīgie. Varbūt tieši tāpēc filma tik precīzi atveido to draudzības, kopības un pārdzīvojumu atmosfēru, kas saista šos cilvēkus un palīdz saglabāt cerību atrast savu vietu tik sarežģītajā pasaulē.) Studentu vidū ir arī Sera. Atšķirībā no dažiem citiem šī centra iemītniekiem viņa nejutās nelaimīga vai likteņa pamesta. Meitenei patik noņemties ar saimniecību, un tā vietā, lai ietu uz lekcijām, viņa bieži paliek mājās.

Bet tad uz centru atbrauc jauns pasniedzējs — Džeimss Lids (aktieris Viljams Harts). Viņš ir jauns, enerģijas un ideju pārņemts un no visas sirds vēlas palīdzēt jaunajiem cilvēkiem kļūt par pilnvērtīgiem sabiedrības locekļiem. Džeimss uzzina, ka skolā Sera bija viena no visapdāvinātākajām audzēknēm, taču grūtā bērnība tā arī neļāva iemācīties «runāt» un lasīt vārdus no lūpām. Džeimss, kurš izjūt simpātijas pret jauko meiteni, mēģina tai ieaudzināt tieksmi pēc zināšanām. Bet Sera reaģē pretēji — mēģina norobežoties, aizsargāt savu iekšējo pasauli no svešas iejaukšanās. Tomēr, kā tas nevienu vien reizi mēdz būt, no nepatikas līdz simpātijām ir tikai viens solis. Tagad Džeimss jau ar savas mīlestības spēku cenšas pamodināt Serā interesi par apkārtējo dzīvi. Tomēr viņa Džeimsa centienus uzņem bez jebkādas sajūsmas. Arī Džeimss, mēģinot aizraut Seru ar sev tik tuvu zināšanu pasauli, nepamana, ka iejaucās viņam līdz galam neizprotamā, lepra cilvēka dvēselē. Pēc vairākiem strīdiem un šķiršanās viņi satiekas no jauna, lai nekad vairs nešķirtos. Džeimss ir sapratis, ka nedrīkst pārkāpt kādas robežas otra cilvēka iekšējā pasaulē. Filmas fināla ainā Sera pie sevis domā: «Vai gan ir uz zemes tāda vieta, kur mēs varētu būt kopā, nejutot klusuma rūgtumu un skaņu uzmācību? ...»

Protams, melodramas sižets var šķist diezgan banāls, taču, kad filma plaši izgāja uz ekrāniem, tai paredzēja pat piecus «Oskarus». Līdz šim vēl neviens Holīvudā nebija filmējis nedzirdīgu aktrisi. Pirms R. Heinesas neviens režisors nebija pievērsis uzmanību nedzirdīgo pārsteidzošajai roku plastikai un acu neatkārtojamam izteiksmīgumam, viņu dzīvajai, skatuviskajai mimikai. Redzot to, kļūst skaidrs: lai jāprastos, paustu naudu vai mīlestību, var iztikt arī bez vārdiem.

Notikumi, kas risinās filmā, nav saistīti ar Marlijas Metlinas

biogrāfiju, tomēr filmas varones pārdzīvojumi dziļi sasauca ar aktrises jūtām. Protams, filmā skan arī balss. Tā palīdz skatītājiem sekot notiekošajam uz ekrāna. Tomēr daudziem skatītājiem pēc filmas noskatīšanās šķiet, ka viņi jau labi saprot nedzirdīgo valodu. Aktieris Viljams Harts pirms filmēšanās sākuma vairākus mēnešus mācījās žestu valodu. Uzņemšanas starpbrīžos viņu varēja bieži redzēt kopā ar Marliju, dzīvi runājot gan par savām aktieru problēmām, gan par dzīvi, gan par... Bet par to nedaudz vēlāk.

Pēc filmas milzīgajiem panākumiem, pēc «Oskara» piešķiršanas — pie aktrises bieži griežas nedzirdīgie aktieri ar lūgumiem palīdzēt saņemt kādu lomu kino. Viņi redz Marliju savu atbalstu un palīgu. Un, protams, sapņo par «lielo» ekrānu.

Intervijā spāņu žurnālam «Fotogrammas video» uz jautājumu, vai Marlija justu aizvainojumu, ja Seras lomu uzticētu dzirdīgai aktrisei, viņa atbildēja: «Es saprotu, ka nevaru notēlot lomu tā, kā to izdarītu aktrise ar normālu dzirdi. Tomēr, ja nedzirdīgās lomu atdotu parastai aktrisei, tas būtu netaisnīgi, jo arī daudzas nedzirdīgās aktrises spētu to augstā līmenī izdarīt.»

Berlīnes kinofestivālā (1987) filmai «Klusējošā dieva bērni» piešķīra vienu no visvērtīgākajām balvām «Sudraba lāci» — par sižeta originalitāti un tā meistarīgu iemiesojumu filmā. Protams, lieli nopelni šī panākuma kaldināšanā ir arī Marlijai Metlinai. Pēc festivāla režisore vienā no intervijām teica: «Marlija ir viena no tām retajām aktrisēm, kurās iemīlas pat kinokamera. Viņas pievilcība apbur jau pirmajā tikšanās reizē. Bet pats galvenais ir tas, ka viņas talantu nevar novērtēt par augstu.»

Viena no vislaimīgākajām pārmaiņām Marlijas dzīvē notika filmas uzņemšanas laikā. Filmā Sera ilgstoši neatzīst Džeimsu, viņi nesaprot viens otru. Bet dzīvē... Marlija saka, ka otru tik iecienīgu un uzmanīgu cilvēku kā Viljams viņai nav nācies sastapt. Aktieri saprata viens otru, tā teikt, no pusvārda. Attiecības sabojājās pēc tam, kad filma iznāca uz ekrāna, vai — vēl precīzāk — pēc «Oskara» piešķiršanas aktrisei. Viljams Harts ir filmējies ne vienā vien desmitā filmā, un arī viņš ļoti cerēja saņemt amerikāņu kinomākslas augstāko balvu tieši par šo filmu. Un, kaut arī šai filmai paredzēja vai visus piecus «Oskarus», tomēr saņēma tikai vienu — Marliju. Harts to nespēja ar godu pārdzīvot. «Atdzīvojās» vīrieša patmīlība, un starp abiem pašķīrās profesionālās greizsirdības plaisa. Daži uzmācīgi reportieri mēģināja noskaidrot detaļas, uz ko Marlija atbildēja: «Attiecības starp Seru un Džeimsu filmā, starp Hartu un mani dzīvē ir divas dažādas lietas. Jūs kjūdaties, saistot profesionālo darbu ar personisko dzīvi.»

1987. gada 4. decembrī astoņās Savienoto Valstu pilsētās notika režisora Aleksa Koksa filmas «Vokers» pirmizrāde. Galvenajā lomā atkal nedzirdīgā aktrise Marlija Metlina, kurai jau izdevies iekarot skatītāju sirdis ne tikai dzimtenē, bet arī aiz tās robežām.

V. MORSAKOVS

(No žurnāla «V jedinom stroju»)

